

Samráðingar - ikki samráðingar

Vit prenta røðu løgmans undir viðgerðini av uppskotinum um at steðga ætlaðu samráðingunum við Bretland

(FRAMHALD)

Fiskivinnan hevur verið, er og verður framyvir okkara altavgerandi vinnugrein. Umstøðurnar hjá fiskivinnuni eru fortreytirnar fyrri framstígum og trivnaði í Føroyum.

Vegna eintáttada vinnugrundarlagið ræður um, at stöðid undir fiskivinnuni er fjølbroytt viðvíkjandi veiðuhættum og veiðioðum. Út frá hesum er okkara fiskiflota í dag fjølbroytt samansettur, og út frá hesum verður føroyska veiðan fingin nærmast alla staðni á fiskigrunnunum í Norðuratlantshavinum. Broytingarnar í okkara veiðu flokkað eftir fiskasløgum og veiðistøðum síðani kriggið hava verið stórar. Hetta prýgva tölvi, men vit hava maktad umskiftingarnar, tí vit ikki hava sett okkara áliti til eitt einstok skipaslog ella einstakan veiðihátt.

Hesi eyðkennini við eini fjølbroyttari fiskivinnu, har meir enn ¼ av heildarveiðuni undir nýverandi umstøðum koma frá leiðum aðra staðni enn undir Føroyum — og har meginparturin av flotanum er fjarfiskiflota bæði í pengum og í tons — eru útgangsstöðir fyrri eini metan av, hvør politikkur gagnar fiskivinnuni sum heild frægast í longdini.

Nevnda útgangsstöðir fyrisetur tann politikkur, at allar avmarkingar í okkara fiskirettindum um við onnur lond ikki eru vend imóti okkara grundleggjandi áhugamáli, og at stórra fiskirettindini undir Føroyum eru av serligum týðningi fyrri okkum út frá øllum sjónarmiðum, men ikki minst tí foyrafiskurin er høvuðsrávoran hjá fiskiðnaðinum í Føroyum.

Vit eru also fram um aðrar í eini dupluttøðu, í einum dilemma.

Hvussu er so stöðan viðvíkjandi fiskirettindunum?

Hon er í stuttum henda, at eftir útflytingina fyrri umleið 10 árum síðani av fiskimarkinum fyrst í Íslandi og síðan í Føroyum til 12 mil hava øll lond í Norðuratlantshavinum flutt út til 12 mil. Hervið mistu vit týðandi veiðioði, men vunu veiðioði undir Føroyum. Í fjór flutti so Ísland út á 50 mil. Vit varðveittu uppá lisenstbasis veiðurettindini fyrri snoris- og línuveiðuna, men mistu rettindini fyrri okkara mest nútímans trolarar, og fyrri hinar er ein fyrribilsskipan galdandi. Onnur veiðirettindini sum t.d. eftir sild og lodnu hava vit fyrribils mist vegna íslensku útflytingina. Heldur ikki er greitt, hvussu verður hjá smærri trolarum at sleppa inn um 50 fjórðingar.

Sum stöðan er í dag, verður alt, vit vinna í Íslandi, tað, sum

Íslendingar vilja geva okkum av góðvild.

ST-havrettsstevnan byrjar til heystar, men um nakað kemur burtur úr henni, fer tað eftir øllum at døma at bera í srt framhjárettindini fyrri strandalondini og harvið skerjing av rettindunum hjá m.a. okkara fiskiskipum á fjarleiðum.

Gongdin er við øðrum orðum, at vit uppá longri sikt mugu rokna við, antin vegna útflytingar ella altjóðaskipanir, at fiskirettindini okkara á fjarleiðum vera minkandi. Men so samstundis at vit uppá longri sikt fáa meir hjá okkum sjálvum.

Hvønn fiskimarkspolitikkur fyrisetur hesin útviklingur fyrri Føroyar?

Fyrri tað fyrsta tala bæði tórvurin fyrri fjølbroyttum fiskivinnustöði og tórvurin fyrri at kunna nýta okkara langfaraflot til tungt fyrri einum politikk, sum roynir at varðveita fiskirettindini á fjarleiðum longst gjørligt. T.v.s. einum politikk, sum á millumlanda-grundarlagi minst møguligt skerjir føroysku rettindini, sjálvt um strandalondini fáa framhjárettindini. Hesi sjónarmið meir landsstýrið fort fram í samband við fyrireikingarnar til ST-havrettsfundin.

Harnæst er okkara politikkur at royna allastaðni til ber at skapa einu fatan av, at summi lond og øki hava serligan tørv at varðveita fjarfiskirettindini, samstundis sum tey fáa framhjárettindini hjá ser sjálvum. Her er tað, at hugtakið um „special need“ kemur inn, her sum spónur var settur í Kanada í fjór.

Eitthvørt stig frá okkara síðu, sum skundar undir, at onnur lond flyta fiskimark teirra út, vera imóti okkara interessum. Eitt slíkt stig kann vera at flyta okkara fiskimark út. Tað er góðtrúgv at halda, at hini londini í Norðuratlantshavinum fara at handla øðrvísi enn fyrri 10 árum síðani og lata vera við at fylgja Íslandi og Føroyum.

Hvussu vil stöðan vera, um vit flyta út?

Flyta vit fiskimarkið út, og onnur lond gera tað sama — og tey hava stórra grund til at gera tað inspirerað av foyrskari enn av íslenskarar útflyting, tí Íslendingar fiska næstan einki aðra staðni enn undir Íslandi — binda vit okkum fyrri tað fyrsta í stóran mun til landgrunnin sum okkara veiðioði. Fyrri tað næsta er vandur fyrri, at fiskivinnan fær eitt afturstíg við at gerast sera eintáttad bæði viðvíkjandi veiðioðum og veiðihættum. Fyrri tað triðja er toaálveidan undir Føroyum avmarkað til

100.000 tons, so at ekspansi-ónsmøguleikarnir innan fiskivinnuna vera bundnir til hægrir prisir og hægrir effektivitet. Vónin um stórra veiðu verður knýtt til litið kend fiskaslog sum t. d. svartkjáft og langasporl. Fyrri tað fjórða eru veiðimøguleikarnir undir Føroyum óstabilir vegna variatiónir í fiskastovninum og skiftandi streym- og veðurlikindum. Fyrri tað fimta er landgrunnurin ov litil til at geva fiskipláss til tey skip, sum skulu koma í staðin fyrri fjarfiskiskipini. Einar Føroyar, sum einans hava landgrunnin sum áliti, hava ein tunnan berandi tráð undir fiskivinnuni.

Hvørjar eru leiðirnar at ganga?

Samráðingarleiðin er einasta leiðin at ganga, tí einseris útflyting ber í ser einu álvarsliga hótan móti einum høvuðstáti í fiskivinnuni, nevnliga langfaraflotaskapinum, uttan at geva okkum eitt fast stöð undir vøkstri og framstígum fyrri Føroyar við einans landgrunninum at lita á.

Men hvønn so samráðast við? Sjálvand við teir, sum mest veiða undir Føroyum, og tað eru í fyrstu syftu bretar. Tá ið landsstýrið gjøgnum ríkisstýrið hevur biðið um samráðingar við bretar, er tað fyrri tað fyrsta fyrri at royna at fáa bretska trolaraveiðun undir Føroyum munandi minkaða fyrri harvið at kunna økja føroysku veiðuna. Hetta er so mikil meira neyðugt, av tí at útflytingin av íslensku fiskimarkinum treingir utlendskar trolarar til Føroyar at fiska. Fyrri tað næsta tí at fiskastovnurin undir Føroyum — serliga toska- og hýsustovnurin — er hóttaður, og at skynsom veiða serliga á gýtingarokjunum er neyðug. Vit mugu tó vera greiðir yvir, at tá stovnurin av teimum týðingarmestu fiskasløgum undir Føroyum longu er ovfiskaður, er tað uttan skil at tosa um at økja um heildarveiðuna bara við at vit fáa einarætti til fiskiskap á landgrunninum.

Eftir uppfatan landsstýrisins er tað áldeilis umráðandi skjótast gjørligt at fáa einu samju við bretar um at minka munandi trolfiskiskap teirra undir Føroyum. Harnæst er tað ætlan landsstýrisins at fáa í lag samráðingar við hini londini — serliga Týskland og Frakland — sum fiska undir Føroyum um avmarkingar av veiðu teirra. Og júst við at ganga samráðingarleiðina út frá yvirbevisandi grundgeving velja vit minst møguligt at geva mót-

partinum grundarlag fyrri at gera móttíltok.

Samráðingar við fyrst og fremst bretar hava eisini sína orsök í, at vit eftir landsstýrisins metan ikki kunnu biða til ST-havrettsfundurin um eini 2—3 ár kanska kemur til eitt úrslit. Vit mugu hava fyrribilsloysnir. Men við tí samanseting, sum eyðkennir føroysku fiskivinnuna, hava vit einu pára greiða interessu í, at ST-havrettsfundurin kemur fram til altjóðalloysnir, sum tryggja eksistensgrundarlagið fyrri tey fáu lond, ið eins og vit einans hava fiskivinnuna sum grundarlag undir okkara økonomi. Út frá hesi fortreyt ger landsstýrið alt fyrri at fara fram í fyrireikingunum til ST-havrettsfundin tey sjónarmið, sum fylgja av stöðun hjá okkara fiskivinnu. Engin veit, hvat ið ST-havrettsfundurin gevur sum úrslit, men vit kunnu ikki biða eftir tí.

Tað er endaliga at siga um samráðingarleiðina, at misseyndast hon, so ber altíð til í tinginum at samtykkja at víkja sjómarkið. Men at gera hesa samtykt í dag er lettasta og hin mest fantasileysa loysnir. Tað vil undir øllum umstøðum verða torført at fáa góðtíkið eitt víðari mark, torført at fáa vart eitt víðari mark, men tað vil tó vera nakað lettari at skila fatan fyrri neyðturvilgheitini av eini útflyting aftaná, at allar samráðingar eru royndar, men misseyndar.

Hví ikki samráðast við EF í staðin fyrri við Bretland, nú Bretland er vorðið limur í EF, er spurt? Svárið er einfalt, nevnliga at Bretland kann avtala, hvat ið teir vilja uttan um EF um fiskirettindini teirra undir Føroyum. Harumframt sigur tað seg sjálvt, at tað er ólíka einfaldari at samráðast við eitt land enn við ein stovn, ið umboðar 9 lond.

Harnæst nokur sjónarmið mótvægis EF-spurninginum. At siga, at fiskimarksspurningurin er ein EF-spurningur avdúkar torvand skil á báðum okjunum. Eftir landsstýrisins metan er spurningurin um stórra rettindini fyrri føroyskan fiskiskap á landgrunninum áldeilis avgerandi og átroðkandi í sjálvum sær. Og ræta leiðin er samráðingarleiðin uttan mun til EF. Hetta fylgir eisini beinleidis av, at lottingið áldegi landsstýrisins samráðingarleiðina í 1969, tá spurningurin um luttøku í EF als ikki var á skránni. Nakað heilt annað er, at EF hevur samtykt ávisar reglur fyrri luttøkaralondini, sum seinri eru munandi broyttar undir samráðingunum um víðkanina av EF.

Tað skuldi verið óneyðugt at sagt, at samráðingarleiðin als er uttan samband við EF-málið, men í sjálvum sær fyrsett at teimum áhugamálum, sum eru allari føroyskari fiskivinnu at gagni.

EF-spurningurin t. v.s. spurningurin um føroyska luttøku í

EF kemur uppi bilatið út frá einum heilt øðrum sjónarmiði, sum spælir inn uttan mun til, um fiskimarkið verður flutt út ella ein skipan fest við m. a. bretar um avmarking av teirra fiskiveiðu undir Føroyum. Galdandi EF-reglurnar siga, at eingin av luttakarunum í EF má nýta meira enn 12 mila fiskimark mótvægis øðrum luttakaralondum. Høvdu Føroyar í EF eitt víðari fiskimark enn 12 mil, vildu EF-fiskifør tó havt somu rettindini sum okkara egnu skip inn at 12 mil. Henda regla er principielt móti okkara áhugamálum.

Tað er kravið sambært EF-reglurnar um ikki at gera manninum viðvíkjandi fiskirettindunum — fyrri okkara víðkomandi — uttan fyrri 12 mil, sum krevur allarstøru umhugsan, tá talan er um luttøku ella ikki í EF. Harafturat kemur, at síðani samráðingarnar við EF endaðu um upp-tøkutreytirnar eru ávisir spurningar av størsta týðningi fyrri einu føroyska stöðutakan vörðin greiðari enn fyrri einum ári síðani. Serliga er her vert at nevna, at Ísland hevur flutt fiskimarkið út, og at Noreg segði nei til EF uppá ter treytir, samráðingarnar førdi ut.

Hesar hendingar broyia tað grundarlagið, sum metingar av føroysku áhugamálunum fyrri stívum ári síðan viðvíkjandi fyrimunum og vansom við móguligari føroyskari luttøku í EF uppá ter í samráðingarúslitunum ásettu treytir. Myndin kann í vissan mun sigast at vera vorðin klárari. Tí er landsstýrið av teirri áskoðan, at tað, hóast bert 2—3 mánaðir av umhugsunartíðini eru farnir, er forsvarligt at taka stöðu til samráðingarúslitið. Landsstýrið miðar imóti í mars mánaða at leggja áliti fyrri tingið um EF-málið við tilráðing um stöðutakan.

Samentíkið er stöða landsstýrisins til fiskimarksmálið henda:

at fylgja lottingssamtyktini um at fáa útiðst fremmandum fiskiskapi á landgrunninum gjøgnum samráðingar, og

at arbeiða fyrri, at móguligar altjóðareglur verða gjørdar soleiðis, at vit minst móguligt missa fiskirettindini á fjarleiðum.

Hesin politikkur ber í ser, at vit royna at vinna rettindini undir Føroyum uttan at skunda undir onnur lond at gera móttíltok, so sum snæverskygdi einseris útflyingarpolitikkurin ger tað.

Landsstýrisins politikkur ber í ser at mótarbeiða tí útviklingi, sum tann einvísi óskipaði útflyingarpolitikkurin vil færa við ser, nevnliga at føroysk fiskivinna uppá longri sikt skal bindast til landgrunnin einsamallan, tí tá missa vit grundarlagið fyrri framstígum og økonomiskum vøkstri, umframt at okkara framanundan við-

FRAMHALD Á 6. SÍÐU (1)